

Symposiumi järjestettiin Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitoksen ja suomalais-ugrilaisen laitoksen, Helsingin kauppakorkeakoulun kielten ja viestinnän laitoksen ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteistyönä. Järjestelytoimikuntaa on kiittäminen hienoista järjestelyistä. Kielioppi ja konteksti-symposiumin onnistuneisuus ja viehätyskin piilee osin sen vapaamuotoisuudessa ja spontaaniudessa. Budapestin symposiumin innostunut henki kannusti järjestämään toisen uralilaisten kielten tutkijoiden kokoontumisen nyt Helsingissä. Loppusanoissa

Susanna Shore, yksi järjestäjistä, uumoili, että symposiumi saa Helsingin jälkeen varmasti taas jatkoa. ■

RIITTA JUVONEN

Sähköposti: riitta.juvonen@helsinki.fi

LÄHTEET

The world atlas of language structures (WALS) (toim.) Haspelmath, Martin – Dryer, Matthew S. – Gil, David – Comrie, Bernard 2005. Oxford: Oxford University Press.

CASTRENIANUMIN MUISTOJA VERKKO-VIRITTÄJÄSSÄ

Viime vuosikymmeninä kiinnostus fennistiikan historiaa kohtaan on kasvanut ja myös muistitiedon tallentamisen tärkeyteen on havahduttu. Viime vuonna Kotikielen Seura päätti osaltaan ruveta tallentamaan suomen kielen laitokseen ja Castrenianumiin liittyvää muistitietoa avaamalla tätä koskevien kirjoitusten keruun. Tarkoitus oli kartoittaa, millaista Castrenianumissa oli eri vuosikymmeninä 1950-luvulta nykypäivään: millaista oli olla laitoksella opiskelijana ja opettajana, millainen oli erilaisista oppiaineista ja sanakirjahankkeista koostuvan Castrenianumin tunnelma ja millaiset tavat siellä vallitsivat.

Määräaikaan mennessä saapui kaikkiaan 12 kirjoitusta, joista muutamiin liittyi myös kuvamateriaalia. Lisäksi mukana oli yksi nauhoite. Töiden ajallinen jakauma tarjosi yllätyksen, sillä vaikka muistelmien aikajänne oli 50 vuotta, useimmat kirjoitukset käsittelivät nimenomaan 1950-lukua

ja aivan 1960-luvun alkua. Myös kilpailuun osallistuneiden kirjoittajien jakauma oli painottunut: useimmat vastaajat olivat valmistuttuaankin toimineet yliopistojen tai alan tutkimuslaitosten piirissä. Koulumaailmassa työuransa tehneiden muistelut olivat aineistossa vähemmistönä.

MUISTOJEN CASTRENIANUM

Castrenianumin laitos- ja arkistokokonaisuus syntyi toden teolla vasta Sanakirjasäätiön siirryttyä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran talosta yliopiston päärakennukseen. Saara Antila on kertonut tästä muutosta seuraavaa:

»Huoneet, joihin Sanakirjasäätiö asetui, olivat entuudestaan tutut seminaarikirjaston huoneet. Esimerkiksi kirjallisuuden laudaturseminaarit oli pidetty siellä. Huonekalutkin muistan ennestään: vaaleat työpöydät, suurim-

massa huoneessa valtavan kokoinen kaaripöytä, jonka ympärille asettui silloinen nimiarkisto.

Kerran vuodessa kesällä ilmestyi siivoojatien lauma, joka Vim-pulverilla ja harjalla hankasi kaiken puhtaaksi. – – Meidän pöytiemme kohdalla olevasta ikkunasta näki Helsingin tyttökoulun luokkiin – – Koulun kattoa koristi kaunis torni. Heimolan talokin oli vielä purkamatta. Nyt siitä ikkunasta näkyy toisenlainen maisema.»

Joihinkin kirjoituksiin oli liitetty jopa karttoja ja pohjakaavioita siitä, millainen Castrenianum oli ennen ollut. 1950-luvulla opintonsa aloittaneilla ei tällaisia opasteita ollut käytettävissään ja jotkut ovat kertooneet jopa vaikeuksista löytää yliopiston sisäänkäyntiä. Pukeutuminen oli silti hallussa, kuten esimerkiksi Tuulikki Karhunen (o.s. Miettinen) on 1960-luvusta kertonut:

»Pojilla oli yleensä housut ja takki ja taisipa vielä siihen aikaan olla vilsa päässä. Tyttöillä oli hame, mekko tai vastaavaa. Kesällä oli poplari, talvelle pitkä nahkatakki, ja kauniisti laitetuilla hiuksilla keikkui pillerirasia Jackie Kennedyn tyyliin. Oli pitsisukat ja kapeakärkiset korkokengät. Jotkut olivat tyylikkäästi mustissa vaatteissa. Rehtorin tapaamiset olivat laji sinänsä. Muistaakseni opintoja aloitettaessa ei musta puku ollut välttämätön, publiikissa oli. Jos ei oma niin lainattu.»

Kun mitään todellista opintoneuvontaa ei ollut, luentokurssien suoritusjärjestystäkin eräät vastaajat kertoivat joutuneensa testaamaan kantapään kautta. Luentojen sisältö saattoi tuottaa yllätyksiä silloiselle Silva Solallekin (nyk. Kiurulle):

»Olin kuvitellut, että esim. vatjan luennoilla opittaisiin vatjaa ja ehkä jouluun mennessä osaisimme vähän puhua vatjaa. Mutta eihän tunneilla juuri muusta puhuttu kuin myöhäiskantasuomeen palauttamisesta. Kopioin palautusmuotoja ymmärtämättä, mitä järkeä siinä kaikessa oikein oli.»

Aikanaan opiskelijat sitten saivat tulevan opinnäytteensä aiheen professorin vastaanotolla esimerkiksi pienelle lapulle kirjoitettuna. Ohjeita työn tekemiseen eivät itse professorit kuitenkaan näy ehtineen antaa, vaan opinnäytteitä tuntuvat ohjanneen lähinnä arkistojen työntekijät ja assistentit. Näillä oli omat ongelmansa, sillä assistenttiansa työllistämiseen professorien työaika kyllä riitti. Etikettiongelmia oli vielä työtovereidenkin kesken, sillä paitsi opettajia, myös vastakkaista sukupuolta olevia opiskelutovereita oli tapana teititellä ainakin alkuun. Alpo Räisäsen mukaan muutakin puhekuulttuuriin liittyvää jouduttiin miettimään:

»Vuosina 1960–1961 olin opintojen ohessa puolipäiväisenä arkistoapulaisena nimiarkistossa Castrenianumin perällä. Kaikki muut arkiston työntekijät olivat naisia, useimmat vielä opiskelijoita. Minna Savela pohti kerran kovasti sitä, onko korrektaa tytön tervehtiä poikaa sanomalla »Terve!«. Minnan mielestä se ei oikein sopinut. Silti hän arkistosta lähtiessään heläytti reippaasti: »Terve taas!– – »

Tulevilla tutkijanaisilla oli vakavampiakkin ongelmia, sillä miestutkijoiden epävirallisiin verkostoihin heillä ei näytä olleen asiaa ainakaan seuraavan Päivi Rintalan kertoman mukaan:

»Kun olin tullut assistentiksi 1962, miespuolinen assistenttitoverini tuota pikaa – varmaan ylempiensä toimeksiannosta – tiedotti minulle, että naisten ei ole tapana osallistua Suomalais-Ugrilaisen Seuran kokousten jälkeen pidettäviin illanistujaisiin. Vain ulkomaalaisia naisia oli niissä joskus nähty.»

Kanssakäymisen rajat näyttävät muutenkin olleen tiukat. Muistelmista välittyi silti kuva varhaisesta Castrenianumista tiiviinä ja etenkin vertaistensa kesken etupäässä solidaarisena yhteisönä; vertaistuen

▷

turvinhan monien väitöskirjatkin saatiin lopulta valmiiksi.

PALKITUT KIRJOITUKSET

Kotikielen Seuran saamat kirjoitukset luki ja anonymisti arvioi seuran johtokunnan nimittämä raati, johon kuuluivat seuran entinen esimies professori Lea Laitinen, II varaesimies, dosentti Petri Lauerma (puheenjohtaja) ja Virittäjän kunnialukija, emeritusprofessori Klaus Mäkelä. Sihteerinä toimi seuran sihteeri Eero Voutilainen. Töiden arvioinnissa keskeisinä kriteereinä olivat muistelmien yleinen informatiivisuus

nimenomaan Castrenianumin kannalta sekä muistelmien sisältämien yksityiskohtien ja etenkin tapakulttuuristen huomioiden tarkkuus.

Verkko-Virittäjässä julkaistaan nyt ensi vaiheessa Saara Antilan, Silva Kiurun, Päivi Rintalan ja Alpo Räisäsen palkitut muistelmakirjoitukset. Vaikka itse kirjoituskilpailu on päättynyt, Kotikielen Seura ottaa edelleen mielellään vastaan muistelmia etenkin 1960–1970-luvuilta, jolloin maailma muuttui, muttei vielä Castrenianum.

PETRI LAUERMA

Sähköposti: petri.lauerma@kotus.fi

KIRJALLISUUTTA

NÄKÖKULMIA AGRICOLAAN: KIRJA, SANOMA, KIELI

Heininen, Simo *Mikael Agricola. Elämä ja teokset.* Helsinki: Edita 2007. 339 s. ISBN 978-951-31-4869-2.

Häkkinen, Kaisa (toim.) *Mikael Agricola. Abckiria. Kriittinen editio.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007. 126 s. ISBN 978-951-746-898-5.

Agricolan juhluvuoden kunniaksi on tänä vuonna ilmestynyt muun muassa kaksi Agricolan työtä ja erityisesti hänen esikoisteostaan monesta suunnasta valottavaa teosta, KAISA HÄKKISEN toimittama *Abckiria. Kriittinen editio (Mikael Agricolan teosten tieteelliset editiot I)* sekä SIMO HEINISEN *Mikael Agricola. Elämä ja teokset.*

Abckirian kriittisen edition taustalla on Turun yliopiston suomen kielen ja yleisen

kielitieteen laitoksen, Helsingin yliopiston kirkkohistorian laitoksen ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Agricola-projekti, jonka päämääränä on muokata Agricolan teosten pohjalta painettu kommentein ja selityksin varustettu tieteellinen editio sekä valmistella tutkijoita palveleva elektroninen morfosyntaktinen tietokanta. (Ks. hankkeen kotisivua <http://olaui.suo.utu.fi>.) Projektin johtoryhmään kuuluvat Kaisa Häkkinen (vastuullinen johtaja, Turun